

Miljø- og
Fødevareministeriet
Naturstyrelsen

Natura 2000- plejeplan

for lysåbne naturtyper og arter
på Naturstyrelsens arealer
2. planperiode 2016-2021
i Natura 2000-område nr.
240 Svanninge Bakker

Titel:

Natura 2000-plejeplan for lysåbne naturtyper og arter på Naturstyrelsens arealer.
2. planperiode 2016-2021 i Natura 2000-område nr. 240 Svanninge Bakker

Udgiver:

Naturstyrelsen
Gjøddinggård
Førstballevej 2
7183 Randbøl
www.nst.dk

År:

2017

Foto:

Surt overdrev i Svanninge Bakker.
Fotograf: Erik Vinther

Kort:

Naturstyrelsen, på baggrund af kortmaterialer i henhold til tilladelse G18/1997 (Kort og Matrikelstyrelsen)

ISBN nr.

978-87-7179-015-3

Må citeres med kildeangivelse.

1. Generelt

Der er 20. april 2016 offentliggjort Natura 2000-planer for 252 områder i Danmark.

Denne plejeplan følger op på Natura 2000-planen for område N240 Svanninge Bakker og vedrører Naturstyrelsens arealer på 115 ha.

Figur 1: Oversigtskort over Natura 2000-områdets afgrænsning

I denne plejeplan er arealer og indsatser opdelt på henholdsvis lysåbne naturtyper og arter knyttet til de lysåbne naturtyper. Natura 2000 plejeplaner for de skovbevoksede naturtyper, samt mere detaljerede oplysninger om indsatsen i Natura 2000-områderne findes på Naturstyrelsens hjemmeside vedr. Natura 2000. Bemærk, at Naturstyrelsens samlede arealforvaltning i området er omfattet af flere planbestemmelser og retningslinjer end dem, der findes i denne plan. For supplerende læsning herom henvises til Naturstyrelsens driftsplaner for det pågældende område, som findes på Naturstyrelsens hjemmeside vedr. driftsplanlægning.

Naturstyrelsen har udarbejdet et resumé af plejeplanen, som indgår i en kommunal Natura 2000-handleplan. Dette resumé er vedlagt som bilag 1.

Plejeplanen gælder for perioden 2016 -2021 og skal således senest være gennemført med udgangen af år 2021. Plejeplanen vil forsat være gældende efter 2021 og efterfølgende alene blive ajourført, når der foretages ændringer i udpegningsgrundlaget for Natura 2000-området, ændringer i Natura 2000- eller driftsplanlægningen eller ændringer i øvrige forhold, der måtte give anledning til at ajourføre plejeplanen.

Grundlag for prioriteringer og valg

Natura 2000-planen udgør grundlaget for plejeplanens prioriteringer og valg. I de tilfælde hvor der har været forudset en modstrid mellem hensyn til forskellige arter og/eller naturtyper på områdets udpegningsgrundlag, har Natura 2000-planen allerede foretaget denne prioritering.

Overvågning

Natura 2000-indsatsen bliver løbende overvåget i forhold til udpegningsgrundlag og naturværdier via NOVANA overvågningsprogram. Desuden afrapporterer Danmark den nationale indsats vedrørende habitat- og fuglebeskyttelsesdirektiverne til EU-kommissionen hvert 6. år.

I 2016-18 foretager Styrelsen for Vand- og Naturforvaltning (SVANA) genkortlægning og tilstandsvurdering på alle arealer (lysåbne naturtyper og skovnaturtyper), og resultatet forventes at indgå i kommende basisanalyser for hvert enkelt område i 2019.

Få adgang til MiljøGIS overvågningsdata fra basisanalysen her:

<http://miljoegis.mim.dk/cbkort?profile=natura2000planer2h2014>

2. Områdebeskrivelse

Natura 2000-området består af Habitatområde nr. H240 og har et areal på 125 ha.

Svanninge Bakker udgør en del af De fynske Alper. Landskabet blev formet af bl.a. en randmoræne i slutningen af den sidste istid. Efterfølgende har smeltevand og nedbør skåret dybe kløfter i bakkerne. Svanninge Bakker rummer sammen med øvrige dele af De fynske Alper og Egebjerg Bakker nogle af de væsentlige tilbageværende arealer med indlandsoverdrev i den fynske region. Frem til slutningen af 1800-tallet henlå området som hede, overdrev og ekstensivt dyrkede marker. Tilplantning har efterfølgende ændret store arealer til nåleskovsplantager, men centralt findes stadig et større kompleks af lysåbne naturarealer.

Svanninge Bakker var indtil starten af 1900-tallet en af Danmarks vigtigste insektlokaliteter, men tilplantningen og ændrede driftsforhold har medført, at adskillige sjældne sommerfuglearter er forsvundet. Visse områder rummer stadig en artsrig og sjælden insektfauna herunder 15 sommerfuglearter, samt sjældne svirrefluer og biller. Området er endvidere levested for alle danske arter af krybdyr og flere arter af padder herunder stor vandsalamander.

Langt den overvejende del af de lysåbne naturtyper udgøres af surt overdrev, som enkelte steder findes i mosaik med kalkoverdrev. Overdrevene på sur jordbund har en forholdsvis artsfattig vegetation.

Rigkær og kilder findes udviklet i den vestlige del af området, og der ses enkelte forekomster af næringsrige og brunvandede søer.

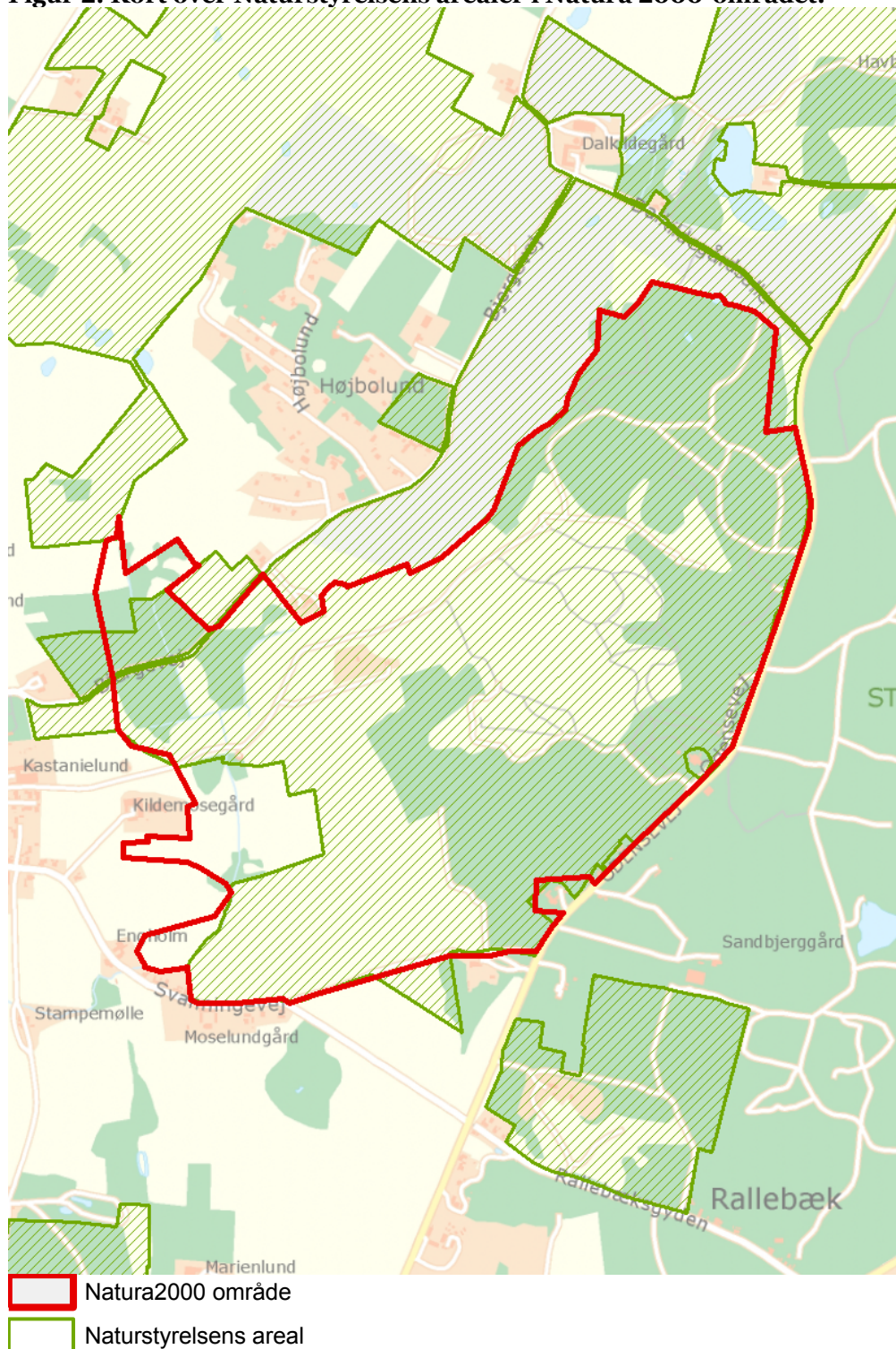
Elle- og askeskove findes hovedsageligt i områdets nordvestlige del, mens bøg på mor og egeblandingsskov findes centralt og mod nordøst.

Dele af Svanninge Bakker er omfattet af fredning.

Natura 2000-området ligger i Faaborg-Midtfyn Kommune og indenfor Vandområdedistrikt Jylland og Fyn.

For en uddybende beskrivelse af Natura 2000-området, herunder præsentation af udpegningsgrundlaget for området, henvises til [Natura 2000-planen](#). På SVANAs hjemmeside kan der også findes forklaring af begreber mv.

Figur 2: Kort over Naturstyrelsens arealer i Natura 2000-området.

Naturstyrelsen ejer hovedparten af skov- og naturarealerne inden for Natura 2000-området. Langt den største del af de lysåbne naturtyper udgøres af overdrev på sur jordbund. Riggær og kilder findes i den vestlige del af området, og der findes enkelte forekomster af næringsrige og brunvandede søer. Elle- og askeskove findes i områdets nordvestlige del, mens bøg på mor og egeblandskov findes centralt og mod nordøst. Svanninge Bakker rummer en artsrig og sjælden insektfauna af national betydning. Området er levested for alle 5 danske arter af krybdyr, flere arter af padder, herunder stor vandsalamander, samt hasselmus. Svanninge Bakker indgår i et EU LIFE

projekt, som har til formål at genskabe og forbedre kær og kildevæld i Danmark. Der arbejdes fortsat på at øge arealet med kær og overdrev og sikre en forbedret afgræsning af områdets lysåbne naturtyper.

Tabel a: Kortlagte lysåbne naturtyper i plejeplanen

Lysåbne naturtyper (ha)		
	Naturtype	Total
7230	Rigkær	1,3
6230	Surt overdrev	22,2
7220	Kildevæld	0,8
Hovedtotal		24,4

Desuden er der i udpegningsgrundlaget nævnt følgende arter, der forekommer, eller har potentiale til at kunne indfinde sig, i Naturstyrelsens dele af Natura 2000-området:

- Stor Vandsalamander

3. Status for gennemførelse og erfaringer fra 1. plejeplanperiode

Plejeplanen for 1. planperiode omfattede 7 plejetiltag, hvoraf de 6 er gennemført. De gennemførte plejetiltag bestod af bekæmpelse af problemarter på 17 ha, rydning af bevoksning på 19 ha, rydning af opvækst på 6-7 ha, græsning og hegning på 60 ha og ophør med vedligeholdelse af afvanding på 2 ha. Aktiv lukning af dræn og grøfter på 2 ha, som ligger inden for de 60 ha, er ikke gennemført. Naturstyrelsen har gennemført en evaluering i form af en statusopgørelse og overvejelser om hvilke erfaringer, der kan drages af første planperiode.

Omkring vandhuller er der ryddet pil og dunhammer, for at sikre tilstrækkelig lyseksposering af vandhul for padderne Stor Vandsalamander, spidssnudet frø og springfrø (Bilag IV-arter) og der etableres nyt levested, i form af vandhul, i 2016.

Tabel b: Status for gennemførelse af plejeplanens mål for 1. planperiode 2009-2015.

Gennemførte indsatser (antal)	6	Gennemførte indsatser (areal)	60	100 %
Ikke-gennemførte indsatser (antal)	1	Ikke-gennemførte indsatser (areal)	2	3 %

Tabel c: Oversigt over konkrete plejetiltag der ikke er gennemført med begrundelse

Natur type	Naturtype navn	Plejemål	Plejetiltag	ha	Begrundelse for manglende gennemførelse
7230	Kildevæld	Forbedring af hydrologi	Aktiv lukning af dræn og grøfter	2	Indgår i LIFE 70 projekt. Tiltaget har afventet en miniundersøgelse af muligheder og konsekvenser. Det forventes at tiltaget gennemføres i 2016 og at Natura 2000-planens mål opfyldes på trods af forsinkelsen.

Generelle bemærkninger og konkrete erfaringer i forhold til 1. generations plejeplanlægning

Generelle bemærkninger

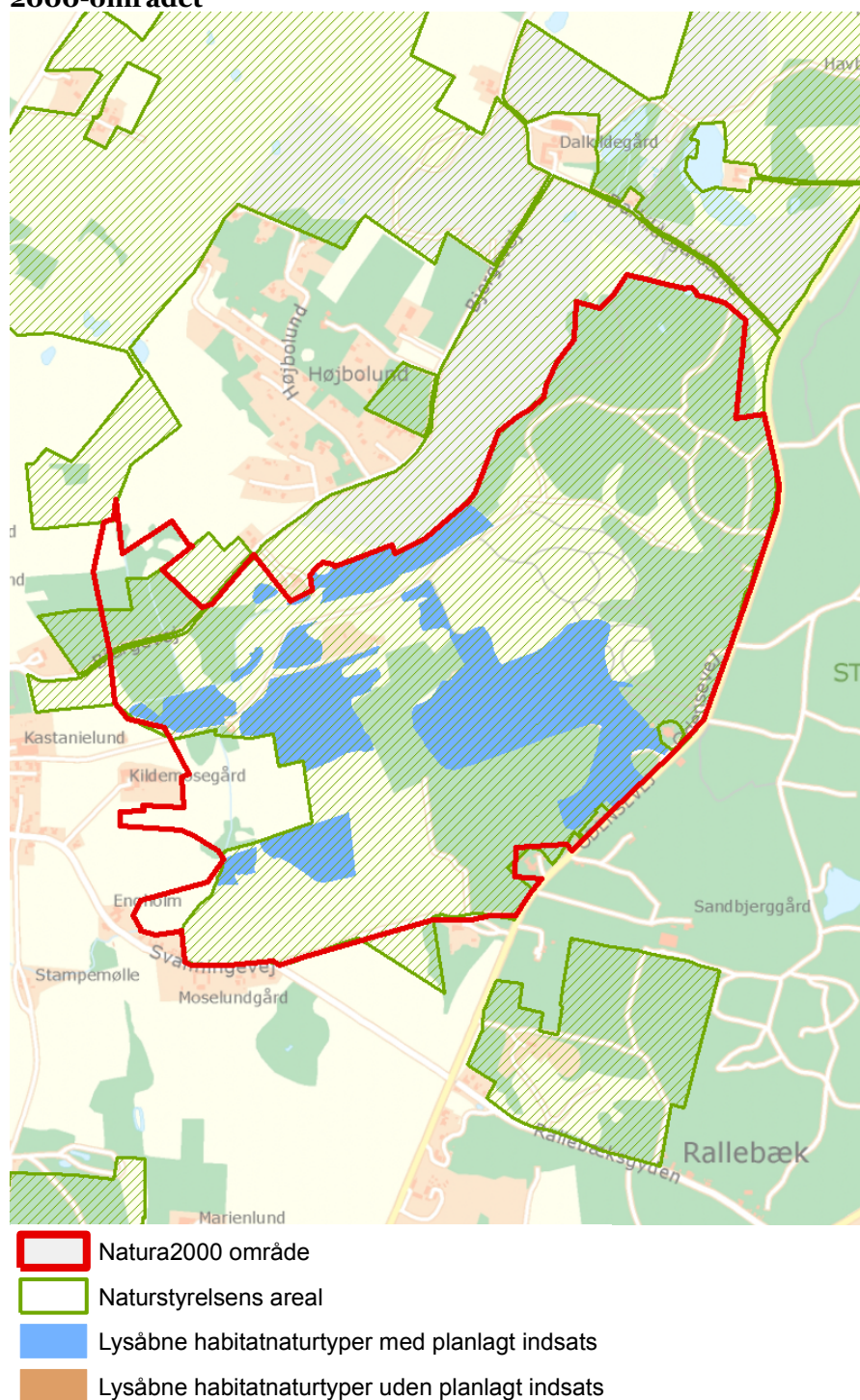
Generelt er der behov for gentagende rydningsindsatser for bekæmpelse af gyvel, som problemart. Flere steder kræver det specialmaskiner, da terrænet er stejlt.

Konkrete erfaringer

- For naturtypebevarende pleje af rigkær og kildevæld er plejetiltag græsning og hegning justeret med indre hegn, så det målrettes naturtyperne.
- For udvikling mod rigkær vil der være behov for gentagende rydninger af opvækst.
- For lysstilling af vandhuller kan der blive behov for at følge op med rydning af opvækst og overvågning af græsningstryk fra kreaturer.

4. Mål og plejetiltag

Figur 3: Oversigt over lysåbne naturtyper og planlagte indsatser i Natura 2000-området

Plejeplanen er udarbejdet i overensstemmelse med Natura 2000-planens målsætninger og adresserer konkret følgende områdespecifikke retningslinjer fra Natura 2000-planens indsatsprogram:

- Naturstyrelsen vil være særlig opmærksom på surt overdrev og rigkær, som har en væsentlig forekomst i området (jf. områdets målsætning) og er i tilbagegang.

I dette afsnit beskrives Naturstyrelsens *mål* for de ovenstående lysåbne naturtyper og arter i denne planperiode. Der kan være flere mål for et givent areal med en naturtype, og det samme kan være tilfældet for en art.

Desuden præsenteres de typer af *plejetiltag*, som Naturstyrelsen vil anvende på baggrund af Naturstyrelsens erfaringer og bedste viden om naturpleje, der blandt andet omtales i det vejledende indsatskatalog for N2000-plejeplanlægning for lysåbne naturtyper, Skov- og Naturstyrelsens Naturplejestrategi (1999), Naturstyrelsens plejebog om 'Græsning og høslæt i naturplejen', Naturstyrelsens plejebogsserie for henholdsvis overdrev, ferske enge, søer, strandenge, hede, mose, små vandhuller samt Naturstyrelsens Naturportal.

På et areal kan der forekomme mere end én slags plejetiltag, ligesom der kan være fastlagt flere tiltag for en art.

Arealtallene i tabellerne udtrykker Naturstyrelsens vurdering af omfanget af de enkelte plejetiltag, der vil blive gennemført i plejeplanens periode. På Naturstyrelsens hjemmeside vedr. Natura 2000 findes links til kort med detaljerede oplysninger om mål og indsatser på lokalitetsniveau.

Plejemål og plejetiltag for lysåbne naturtyper

Der vil på de lysåbne naturtyper i dette Natura 2000-område blive foretaget *løbende* pleje, med henblik på opretholdelse af naturtypen i form af henholdsvis græsning og rydning af opvækst på kær, kildevæld og overdrev, samt bekæmpelse af problemarter på overdrev jf. nedenstående skema.

Der foretages endvidere *enkeltstående* indgreb i form af etablering af hegn og etablering af anlæg til afgræsning på kær, kildevæld og overdrev og understøttelse af naturlig hydrologi i kildevæld.

Table e: Plejemål for lysåbne naturtyper

Målsatte habitatnaturtyper (ha)				
		Naturtype	Målsætning	Total
Eksisterende habitatnatur	7230	Rigkær	Sikring af naturtypen	1,3
			Naturtypebevarende pleje	1,3
	7220	Kildevæld	Sikring af naturtypen	0,8
			Naturtypebevarende pleje	0,8
	6230	Surt overdrev	Sikring af naturtypen	22,2
			Naturtypebevarende pleje	22,2

Tabel f: Planlagte løbende plejetiltag af hensyn til lysåbne naturtyper

Areal omfattet af indsatsen (ha)				Omfattet af eksisterende planlægning	
		Naturtype	Plejetiltag		Total
Eksisterende habitatnatur	7230	Rigkær	Rydning af opvækst	Eksisterende	1,3
			Græsning	Eksisterende	1,3
	7220	Kildevæld	Rydning af opvækst	Eksisterende	0,8
			Græsning	Eksisterende	0,8
	6230	Surt overdrev	Rydning af opvækst	Eksisterende	22,2
			Græsning	Eksisterende	22,2
			Bekæmpelse af andre problemarter	Eksisterende	22,2

I tabel f er der en opdeling i to kategorier "eksisterende" og "nye":

- "Eksisterende": Kategorien dækker over de tilfælde, hvor det pågældende plejetiltag allerede er omfattet af den eksisterende driftsforvaltning eller hvor det fremgår af eksisterende driftsplaner og lignende, at plejetiltaget vil blive gennemført i plejeplanperioden.
- "nye": Kategorien omfatter de tiltag, der alene gennemføres for at opfylde målene i N2000-planerne for 2016-2021.

Tabel g: Planlagte enkeltstående plejetiltag af hensyn til lysåbne naturtyper

Areal omfattet af indsatsen (ha)				Omfattet af eksisterende planlægning	
		Naturtype	Plejetiltag		Total
Eksisterende habitatnatur	7230	Rigkær	Hegning	Eksisterende	1,3
			Andre anlæg vedr. græsning - ikke hegn	Eksisterende	1,3
	7220	Kildevæld	Hegning	Eksisterende	0,8
			Andre anlæg vedr. græsning - ikke hegn	Eksisterende	0,8
			Aktiv lukning af dræn og grøfter	Nyt	0,6
	6230	Surt overdrev	Hegning	Eksisterende	22,2
			Andre anlæg vedr. græsning - ikke hegn	Eksisterende	22,2

I tabel g er der en opdeling i to kategorier "eksisterende" og "nye":

- "Eksisterende": Kategorien dækker over de tilfælde, hvor det pågældende plejetiltag allerede er omfattet af den eksisterende driftsforvaltning eller hvor det fremgår af eksisterende driftsplaner og lignende, at plejetiltaget vil blive gennemført i plejeplanperioden.
- "nye": Kategorien omfatter de tiltag, der alene gennemføres for at opfylde målene i N2000-planerne for 2016-2021.

Plejemål og plejetiltag for arter

Som hovedregel vil arterne på udpegningsgrundlaget have gavn af plejetiltagene for naturtyperne i de områder som arten er eller potentielt kan blive tilknyttet. Disse plejetiltag fremgår af tabel f og g.

Det forventes, at der i planperioden vil ske oprensning/nyetablering af omkring 3 vandhuller, som vil gavne stor vandsalamander. Naturstyrelsen planlægger ikke yderligere indsats for arten end de plejetiltag, der er oplyst under plejeplanerne for de lysåbne naturtyper, som i Svanninge bakker også omfatter ganske store arealer, der ikke er naturtyper, men som er omfattet af vedvarende afgræsning.

En mere detaljeret beskrivelse af specifikke artsplejetiltag fremgår af Naturstyrelsens hjemmeside vedr. Natura 2000.

Udvidelser af naturtyper

Nogle af Natura 2000-områdets arealer uden habitatnatur kan udvikle sig til naturtyper på sigt. For naturtypen surt overdrev kan der på lang sigt samlet blive tale om en nettoforøgelse på måske 40 ha.

Ved denne indsats sikres der sammenhæng mellem forekomster af overdrev med henblik på at gøre arealet mere robust overfor a) pludselige hændelser (f.eks. ekstreme vejrforhold), b) klimaændringer c) for at mindske randpåvirkninger fra omkringliggende landbrugsarealer eller d) for at bidrage til etablering af større driftsenheder.

Forventningen til den samlede indsats

Den samlede indsats for naturtyper og arter på styrelsens arealer forventes at medføre, at udviklingen i tilstanden er i fremgang for de dele af naturtyper og arter, der vedrører Naturstyrelsens arealer, således at der på sigt opnås tilstand I-II og gunstig bevaringsstatus, såfremt de naturgivne forhold giver mulighed for det.

Bilag

Bilag 1: Resumé af plejeplan for Naturstyrelsens arealer i Natura 2000-område N 240

Denne plejeplan følger op på Natura 2000-planen for område N240 Svanninge Bakker og vedrører Naturstyrelsens arealer på 115 ha.

Natura 2000-området består af Habitatområde nr. H240 og har et areal på 125 ha.

Svanninge Bakker udgør en del af De fynske Alper. Landskabet blev formet af bl.a. en randmoræne i slutningen af den sidste istid. Efterfølgende har smeltevand og nedbør skåret dybe kløfter i bakkerne. Svanninge Bakker rummer sammen med øvrige dele af De fynske Alper og Egebjerg Bakker nogle af de væsentlige tilbageværende arealer med indlandsoverdrev i den fynske region. Frem til slutningen af 1800-tallet henlå området som hede, overdrev og ekstensivt dyrkede marker. Tilplantning har efterfølgende ændret store arealer til nåleskovsplantager, men centralt findes stadig et større kompleks af lysåbne naturarealer.

Svanninge Bakker var indtil starten af 1900-tallet en af Danmarks vigtigste insektlokaliteter, men tilplantningen og ændrede driftsforhold har medført, at adskillige sjældne sommerfuglearter er forsvundet. Visse områder rummer stadig en artsrig og sjælden insektfauna herunder 15 sommerfuglearter, samt sjældne svirrefluer og biller. Området er endvidere levested for alle danske arter af krybdyr og flere arter af padde herunder stor vandsalamander.

Langt den overvejende del af de lysåbne naturtyper udgøres af surt overdrev, som enkelte steder findes i mosaik med kalkoverdrev. Overdrevene på sur jordbund har en forholdsvis artsfattig vegetation.

Rigkær og kilder findes udviklet i den vestlige del af området, og der ses enkelte forekomster af næringsrige og brunvandede søer.

Elle- og askeskove findes hovedsageligt i områdets nordvestlige del, mens bøg på mor og egeblandskov findes centralt og mod nordøst.

Dele af Svanninge Bakker er omfattet af fredning.

Natura 2000-området ligger i Faaborg-Midtfyn Kommune og indenfor Vandområdedistrikt Jylland og Fyn.

Naturstyrelsen ejer hovedparten af skov- og naturarealerne inden for Natura 2000-området. Langt den overvejende del af de lysåbne naturtyper udgøres af overdrev på sur jordbund. Rigkær og kilder findes i den vestlige del af området, og der findes enkelte forekomster af næringsrige og brunvandede søer. Elle- og askeskove findes i områdets nordvestlige del, mens bøg på mor og egeblandskov findes centralt og mod nordvest. Svanninge Bakker rummer en artsrig og sjælden insektfauna af national betydning. Området er levested for alle danske arter af krybdyr, flere arter af padde, herunder stor vandsalamander samt hasselmus. Svanninge Bakker indgår i et EU LIFE

projekt, som har til formål at genskabe og forbedre kær og kildevæld i Danmark. Der arbejdes fortsat på at øge arealet med kær og overdrev og sikre en forbedret afgræsning af områdets lysåbne naturtyper.

Tabel I: Kortlagte lysåbne naturtyper i plejeplanen

Lysåbne naturtyper (ha)		
	naturtype	Total
	7230 Riggær	1,3
	6230 Surt overdrev	22,2
	7220 Kildevæld	0,8
Hovedtotal		24,4

Indsats for de lysåbne naturtyper

I det følgende angives Naturstyrelsens planlagte indsats for de lysåbne naturtyper på udpegningsgrundlaget

Tabel II: Plejemål for lysåbne naturtyper

Målsatte habitatnaturtyper (ha)				
		Naturtype	Målsætning	Total
Eksisterende habitatnatur	7230	Riggær	Sikring af naturtypen	1,3
			Naturtypebevarende pleje	1,3
	7220	Kildevæld	Sikring af naturtypen	0,8
			Naturtypebevarende pleje	0,8
	6230	Surt overdrev	Sikring af naturtypen	22,2
			Naturtypebevarende pleje	22,2

Tabel III: Planlagte løbende plejetiltag for lysåbne naturtyper

Areal omfattet af indsatsen (ha)					
		Naturtype	Plejetiltag	Omfattet af eksisterende planlægning	Total
Eksisterende habitatnatur	7230	Riggær	Rydning af opvækst	Eksisterende	1,3
			Græsning	Eksisterende	1,3
	7220	Kildevæld	Rydning af opvækst	Eksisterende	0,8
			Græsning	Eksisterende	0,8
	6230	Surt overdrev	Rydning af opvækst	Eksisterende	22,2
			Græsning	Eksisterende	22,2
			Bekæmpelse af andre problemarter	Eksisterende	22,2

Tabel IV: Planlagte enkeltstående plejetiltag for lysåbne naturtyper

Areal omfattet af indsatsen (ha)				Omfattet af eksisterende planlægning	Total
	Naturtype		Plejetiltag		
Eksisterende habitatnatur	7230	Rigkær	Hegning	Eksisterende	1,3
			Andre anlæg vedr. græsning - ikke hegn	Eksisterende	1,3
	7220	Kildevæld	Hegning	Eksisterende	0,8
			Andre anlæg vedr. græsning - ikke hegn	Eksisterende	0,8
			Aktiv lukning af dræn og grøfter	Nyt	0,6
	6230	Surt overdrev	Hegning	Eksisterende	22,2
			Andre anlæg vedr. græsning - ikke hegn	Eksisterende	22,2

I tabel III og IV er der en opdeling i to kategorier "eksisterende" og "nye":

- "Eksisterende": Kategorien dækker over de tilfælde, hvor det pågældende plejetiltag allerede er omfattet af den eksisterende driftsforvaltning eller hvor det fremgår af eksisterende driftsplaner og lignende, at plejetiltaget vil blive gennemført i plejeplanperioden.
- "nye": Kategorien omfatter de tiltag, der alene gennemføres for at opfylde målene i N2000-planerne for 2016-2021.

Udvidelser af naturtyper

Nogle af Natura 2000-områdets arealer uden habitatnatur kan udvikle sig til naturtyper på sigt. For naturtypen surt overdrev kan der på lang sigt samlet blive tale om en forøgelse på måske 40 ha.

Ved denne indsats sikres der sammenhæng mellem forekomster af overdrev med henblik på at gøre arealet mere robust overfor a) pludselige hændelser (f.eks. ekstreme vejrforhold), b) klimaændringer c) for at mindske randpåvirkninger fra omkringliggende landbrugsarealer eller d) for at bidrage til etablering af større driftsenheder.

Særlig indsats for arter

Plejen af områdets lysåbne naturtyper vil samtidig tilgodese stor vandsalamander, der er på udpegningsgrundlaget. Den vil også få bedre levesteder ved realisering af nogle planlagte mindre vandhulsforbedringer.

Forventningen til den samlede indsats

Den samlede indsats for naturtyper og arter på styrelsens arealer forventes at medføre, at udviklingen i tilstanden er i fremgang for de dele af naturtyper og arter, der vedrører Naturstyrelsens arealer, således at der på sigt opnås tilstand I-II og gunstig bevaringsstatus, såfremt de naturgivne forhold giver mulighed for det.

**Miljø- og
Fødevareministeriet**
Naturstyrelsen

Gjøddinggård
Førstballevej 2
7183 Randbøl

www.nst.dk